

А сад Мало на исток

Мото феријалаца је био „Упознај домовину да би је више волео“. Изгледа да је требало да нам се деси пандемија вируса корона да схватимо да је и Србија лепа и да има пуно места која треба посетити и упознати се са домаћим заменицима. прошле године сам посетио обновљену тврђаву Голубачки град, али у њеној релативној близини налази се и археолошки комплекс Виминацијум и такође обновљена тврђава Рам. Леп дана на крају октобра били су права прилика да се крене на исток Србије у Стиг и Браничево и стигне на врата највеће клисуре у Европи – Ђердапа.

Петак, 23. октобар 2020. године – Костолац, Рам, Голубац

Потрудили смо се да кренемо релативно рано, али не и у планирано време. Брзо стижемо до ауто – пута и упућујемо се ка Пожаревцу. Саобраћај је прилично густ, а поготову испред петље Мали Пожаревац где се обављају радови. Свраћамо на бензинску станицу „Еко“ због горива. Дочекује нас велика гужва коју су направили путници из аутобуса. Углавном су сви без маски и не поштују физичку дистанцу. Врло брзо стижемо до искључења за Пожаревац, а затим и око обилазнице која води ка Костолцу и даље ка Великом Градишту. Ово је тзв. Ђердапска магистрала која је позната по опасности од обрушавања камена поготову у пролећном и јесењем периоду када падају кише. Води преко Голубца, Доњег Милановца, Кладова и Прахова према Неготину и Зајечару. А онда преко Честоброднице излази на ауто – пут код Параћина.

На обилазници у складу са упутствима навигације скрећемо ка Костолцу. Али испоставља се да до Виминацијума и није тако лако стићи. Мало лутамо по самом Костолцу, а онда и због радова око електране. Ипак коначно стижемо до археолошког налазишта Виминацијум смештеног усред

угљенокопа. Налазиште се налази у близини Старог Костолца или села Костолац и удаљено је 12км од Пожаревца.

Некропола римског императора Хостилијана

Римски војни логор и град уз њега настали су у I веку и трајао је до почетка VII века. Био је један од најзначајнијих легијских градова на Дунаву. Извесно време је био главни град римске провинције Горња Мезија, која је обухватала већи део данашње Србије, северну Македонију и део сверападне Бугарске.

Под Хадријаном стекао је статус муниципија, града са високим степеном аутономије који подразумева и независну градску управу, а за владавине Гордијана III постаје колонија римских грађана и добија право на ковање локалног новца. У оквирима римске управе био је то највећи статус који један град може да досегне. Овде је 211. године Септимије Север прогласио царем свога сина Каракалу.

Процењује се да је град имао 48 хиљада становника а у њему су такође боравиле две легије, Легија IV Флавија и Легија VII Клаудија. Био је седиште епископа у 4. веку, а касније добија статус митрополије. Први знани митрополит Виминацијума је митрополит Амант, који се помиње као учесник Сабора у Сердици (данашња Софија) 343. године. После најезде варвара (Авара и Хуна) под вођством Атиле град је разорен 441. године. Обновљен је као погранично војно утврђење 535. године, за време владавине цара Јустинијана I (527 – 565. године) када и митрополија у Виминацијуму. Са доласком Словена на остацима Виминацијума настаје насеље Браничево.

Пошто смо стигли са закашњењем, тачније група за обилазак налазишта је већ била почела са разгледањем, нисмо видели некрополу цара Хостилијана. Групи се прикључујемо у обиласку римског купатила, које је добро очувано. Купатило је било парно, а топао ваздух је циркулисао између стубића и загревао опеку испод подница, док је вода стизала са извора слободним падом, аквадуктом истраженим у дужини од десет километара.

Виминацијум – римско купатило

После купатила одлазимо у посету амфитеатру, који је сада рестауриран и може се да се користи за разне врсте приредби.

Виминацијум – амфитеатар

Посебну атракцију представља посета праисторијском налазишту, где је откривен цео скелет женке мамута, старе око 60 година. Мамутица Вика је нађена 2009. године, 350 метара источно од Царског маузолеја, на дубини од 27 метара у слојевима живог песка који су некада чинили праделту реке Мораве. Претпоставља се да је скелет стар око милион година.

Процењено је да је била је висока око 4.5 метара, дугачка више од 5 метара, а да је у животном добу била тешка скоро 10 тона. До сада је у свету пронађено двадесетак мамута и то углавном током XIX века, али ниједан од њих није очуван на лицу места. Због тога, овај мамут има посебан значај и посебну важност.

У Мамут парку, поред скелета мамутице Вике, може да се види и још пет делимично очуваних мамута. Изложени су у природном амбијенту који треба да осликава климу, флору и фауну доба у коме су живели.

Мамутица Вика из Виминацијума

Почетком ове године багери на површинском копу Дрмно на дубини од 7 метара испод земље и песка пронашли су бродове. За сада су нађени остаци три пловила, од којих је један већи брод и два мања чамца. Највећи брод је дуг око 15 метара, има дрвену конструкцију, ојачану металним клиновима. Археолози сматрају да је изграђен у време процвата Виминацијума, пре око 1600 година. Остаци пловила се налазе у павиљону где је смештена и мамутица Вика.

После обиласка павиљона са мамутицом одлазимо у научно – истраживачки центар Domus Scientiarum Viminacium. Овај објекат је замишљен као место где би се у одређеном раздобљу окупљала пословна и интелектуална елита у амбијенту истраживања римског града и војног логора. У осталом временском периоду био би намењен туристима.

Објекат је пројектован у форми римске ville rustike. Конциприран је као зграда на два нивоа: надземни или горњи ниво где су радни и смештајни

простор и подземни или доњи ниво где су музеј, депои и сале. Горњи ниво се састоји од низа атријума око којих се налазе канцеларије, лабораторије, као и просторије за смештај и индивидуални рад стручних екипа и смештај посетилаца. Поред поменутог на овом нивоу налазе се библиотека са читаоницом, документациони центар, кухиња са трпезаријом, реплика римских терми са потенцијалом мањег спа центра. Доњи ниво је делимично изолована зона са повећаном безбедности и стриктном контролом климе због музејске збирке и депоа.

Перустел у Domus Scientiarum Viminacium

У реплици некадашњег римског града и војног логора смештени су научници из мултидисциплинарних екипа, као и њихови домаћи и страни стручни сарадници, захваљујући којима нам је све о што може да се види и много више од тога данас доступно. Треба знати и то да је до сада истражено само три одсто локалитета, што је информација након које се само по себи намеће питање “А чега ли онда све има у преосталих 97 одсто?!”. Управо због тога археолошко налазиште Виминацијум обећава још толико сензационалних открића, да га у медијима с правом описују као место, коме на целом свету не постоји ништа слично.

Још бољу слику тога стећи ћете након посете музејском простору у склопу овог објекта, будући да је у њему представљено културно наслеђе Виминацијума у виду реплика и копија античких оригинала нађених на локалитету. Осим бисте свих римским царева који су прошли кроз Виминацијум, највећи утисак на вас оставиће макета града и легијског логора, која представља идеалну реконструкцију античких објеката у одговарајућој размери, а смештена је у овој згради.

Ако сте мислили да Виминацијум не може да вас још више изненади, обратите пажњу на следеће. Светској научној и лаичкој јавности тек треба да се представи јединствено откриће из Виминацијума – оловни ковчежић из III века који је украшен симболима за које се претпоставља да представља урну

гностика. Гностици су били хришћани, али мало другачији од тадашњег главног учења. Њихово учење је почетком нове ере било раширено у Египту, Сирији и Палестини док није потиснуто у IV веку. Учење им се заснивало на идеји да се човек може спасити само ако спозна Бога при чему су теолошке догме мисаоно истраживали и тиме су били блиски учењима античких филозофа. Гностицизам је након IV века проглашен за јерес, јер су против њега били црквени апологети односно браниоци који су захтевали веровање без икаквог знања.

Макета војног логора и града Виминацијума

Археолошко налазиште се налази у близини површинског копа рудника лигнита „Дрмно“ и термоелектране „Костолац В“.

Термоелектрана „Костолац В“, поглед из Виминацијума

Посетом научно – истраживачком центру Domus Scientiarum Viminacium завршила се наша посета Виминацијуму. Следеће одредиште нам је била тврђава Рам, која је протеклих година такође реновирана. Питамо

водича, који нас је упознао са Виминацијумом за пут. Он нас упућује на пут који кроз села Кличевац и речица право води ка тврђави. Пошто се археолошко налазиште буквално налази у средишту угљенокопа Дрмно, морамо да обиђемо термоелектрану и коп да би се нашли на путу који од Пожаревца води ка месту Рам и истоименој тврђави. Успут се мало препиремо око скретања, али показује се да је Александра у праву. Пут нас води кроз села Кличевац па се мора водити рачуна о пешацима, јер их има доста на самом путу, а и саобраћај је прилично густ. Убрзо стижемо до спајања са путем који се ка Раму одваја са Ђердапске магистрале код места Тополовик. До Рама нам преостаје још само пар километара.

Поглед на тврђаву Рам и истоимено насеље на обали Дунава

Улаз у место Рам налази се на брдашцу са ког пуца поглед на Дунав и даље преко њега на равни Банат и румунска села. Док се, уским путем спуштамо ка тврђави пролазимо поред начичканих кућа у које су генерације „гастербајтера“ улагале у нади да једнога дана ту у миру дочека крај. Али већина њих се ипак задржала на страни, а и добар део оних који формално овде живе срећу су потражили у већим градовима или чак ван Србије. Рам је данас више транзитно место кроз које пролазе туристи, поготову од када је обновљена Рамска тврђава.

Легенда каже да је Ромулов млађи брат Рем после једне свађе са братом кренуо са својом женом Летицијом поред Дунава да себи тражи нови дом. Тако се зауставио на прелепом брежуљку и засењен његовом лепотом решио да ту сагради дом.

Да није Рам био славан само у легенди – открива тврђава, која је поново отворена након рестаурације. Рам се у историји спомиње први пут 1128. године, када су у његовој близини Византијци победили Мађаре. А неколико километара узводно од античког византијског утврђења 1483. године подигнута је нова тврђава по налогу Бајазита II. Била је важно упориште турске одбрамбене линије према Угарској. Тврђава Рам имала је стратешки значај до 1521. године када се граница турске империје померила ка северу. Памти и дане под влашћу Аустрије – од 1718. до 1739. године.

Да Рам “није тиква без корена” и да је у давна времена имао велики значај на мапи света показује и оближњи, потпуно очувани „караван сарај“ –

велика пијаца на којој се одвијала робна размена између тадашњих народа ... Ту се продавала роба довозена караванима.

Тврђава Рам

Тврђава Рам се налази на 30км североисточно од Пожаревца, у истоименом селу, на обали Дунава, између Костолца и Великог Градишта. Ово место је насељавано још од праисторије, а по доласку Римљана било је део Дунавског лимеса, а у близини античког утврђења Ледерата. По досељавању Словени у близини тврђаве формирају насеље, а крајем IX века у извештајима угарско-бугарских ратова се помиње тврђава Хором. Писани извори помињу Рам као место сукоба Византије и Угарске у XII веку, а зна се да је 1483. године по налогу султана Бајазита II, на граници са Угарском подигнута тврђава са топовским отворима, што је Рам учинило једном од првих артиљеријских тврђава на овом подручју. Тврђава је подигнута на стени која се са северозападне стране спушта ка Дунаву. Тврђаву Рам су саградили Турци да би оснажили одбрану границе између Смедерева и Голупца од угарских упада. Стратешку важност ово утврђење је имало самоуправом до 1521. године, када су се прошириле границе турске империје на север, а оно је изгубило свој значај као погранична тврђава. Прве детаљније описе Рамске тврђаве оставио је турски путописац из XVII века Евлија Челебија. У периоду Кочине крајине тврђава је знатно оштећена због експлозије муниције 1788. године, када је аустријска посада изгинула предвођена бароном Фон Лопрештијем, познатим као херој од Рама. Током XVIII века, у аустро – турским ратовима, Рам је поново стратешки значајно упориште, а затим замире до половине XIX века, када га Турци напуштају. Рам има одлике артиљеријске тврђаве, а по начину грађења се битно не разликује од старијих остварења војне архитектуре, иако спољном обрадом зидова одсликава византијске традиције.

Пошто је крајње одредиште нашег данашњег излета тврђава Голубац упућујемо се ка Великом Градишту и даље према Голубцу. У селу Затоњу скрећемо према Дунаву и после преласка преко бране на његовом рукавцу возимо се путем са чије леве стране тече Дунав, а са десне се налази једно од најпосећенијих туристичких места у Србији – Србрно језеро.

Сребрно језеро

Сребрно језеро је вештачко језеро на десној обали Дунава и представља њен некадашњи речни рукавац који је данас затворен двема бранама. Налази се на подручју Браничевског округа у источној Србији, на два километра од Великог Градишта. Просечне је ширине од 300m, а просечне дужине од 14km.

Само језеро је у широкој малој долини Дунава, али је окружено брдима од 282 метара ка северу (Горица брдо), 362 метара ка југу (Липовача брдо), док је цео западни део долине затворен од стране Великог брда и његовог највишег врха (324 метара Анатема). Ушће реке Пек у Дунав, познато по свом обрнутом току током високог водостаја, налази се јужно од језера. Историјска налазишта средњовековног града – тврђаве у Голупцу и Раму такође су у близини језера, као извор Хајдучка вода.

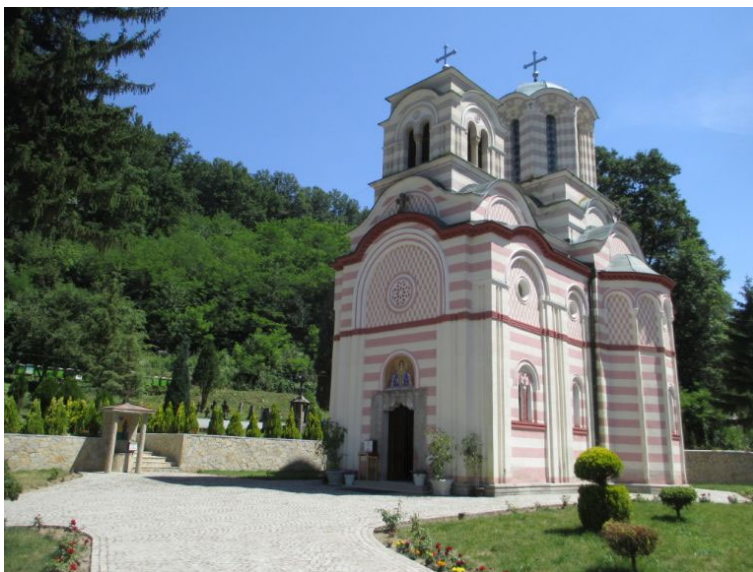
На оба дела који повезују језеро са Дунавом језеро је преграђено, а потом је и премештен 1971. године, пут Велико Градиште – Затоње који прелази на копно. Остала насеља на језеру су Бискупље и Кисилево.

Сребрно језеро има неправилан облик лука, и заузима површину од 4 km². Налази се на надморској висини од 70 метара и дубоко је 8 метара. Вода је бистра због недостатка загађења и природне филтрације воде кроз много пешчаних дина. Језеро је богато рибом, укључујући амура, шарана, сома, штуке, смуђа и осталих слатководних риба.

Поново излазимо на Ђердапску магистралу и упућујемо се ка Голупцу. Током вожње предлажем да свратимо до манастира Тумане, који је последњих година постао место ходочашћа православних верника из Србије. Ка манастиру се скреће у самом Голупцу одакле до манастира води добар асфалтни пут у дужини од 12km.

За име манастира везано је неколико предања за Милоша Обилића, прослављеног косовског јунака. Милош је рођен у оближњем селу Кобиље, а имао свој дворцац у оближњем селу Двориште. Приликом одласка у лов нехотице је ранио испосника Зосима Синајита који је пребивао у оближњој пећини. Када га је понео видару на лечење пустињак му рече Ту мани тј.

Нема лека – пусти да ту умрем. Да окаје грех Милош подиже задужбину – манастир у који положи Зосимове мошти. Док је зидао манастир стиже кнежев позив да дође у бој. Ту мани, па дођи на Косово. Од двоструког ту мани манастир добија име Туман.

Манастир Тумане

На великом паркингу испред манастира затичемо мноштво паркираних аутомобила и аутобуса. Мало људи носи маске, а ни о физичкој дистанци се баш не води рачуна. У самој црквеној порти, али посебно ван ње изграђено је много туристичких садржаја, што је постало редовни пратилац места која постану места верских ходочашћа. Правимо круг трудећи се да избегнемо гужву и враћамо се на паркинг и враћамао у Голубац, продужујући ка Голубачкој тврђави.

Ово је моја друга посета Голубачкој тврђави током последње две године. Прошле године смо овде били у оквиру сусрета генерације студента уписаних на Технички факултет школске 1985/86. године. Иако је већ скоро крај октобра дан је прелеп тако да осећам да ћемо уживати током посете. Пошто смо купили улазнице журимо да стигнемо на презентацију током које се упознајемо са историјским чињеницама, али и легендама везаним за настанак тврђаве и њено трајање кроз историју. Тврђава се налази на улазу у Ђердапску клисуру и ту је Дунав најшири у свом току, преко 6 километара. Пре него што стигнемо до тврђаве пролазимо кроз градић Голубац, који је са својих преко 1500 становника сместио на обали Дунава.

Голубац се и образовао на месту где је Дунав утиче у Ђердапску клисуру. Низовдно од градића и растојању од 4 km је смештена Голубачка тврђава, на месту главног сужења реке при утоку у клисуру. Ипак, овај положај је био неподесан за развој већег насеља, па се оно образовало на

месту данашњег Голупца, где се оно могло ширити ка југу. Јединственост Дунава испред Голупца је да је он овде најшири на целом свом току – преко 6 km. Свега пар километара низводно он се сужава на мање од 300 m.

До XIX века главно историјско средиште голубачког краја је била Голубачка тврђава, да би се од тада почело развијати данашње насеље као омање средиште. Крајем XIX века Голубац постаје варошица.

Главни трг у Голубцу

Од 1964. до 1972. године образовано је Ђердапско језеро. Голубац је био прво узводно насеље од хидроцентрале које није било измештено издизањем нивоа Дунава. Ипак, најнижи делови приобаља, попут спортских терена уз Дунав, су неповратно потопљени. Ово није много омело развој Голупца током друге половине XX века, када град добија неколико индустријских погона у источном делу, више управних здања у градском средишту. Највећи значај је имала изградња великог хотела „Голубачки град” средином осамдесетих година, смештеног између главног градског трга и Дунава.

Од 2000. година насеље се брзо обнавља, у складу са све већом оријентацијом Голупца ка туризму. У граду су обновљени главни трг и парк, а насеље је добило и савремени кеј у градској зони, са укљученом бициклическом стазом. Захваљујући обнови тврђаве, Голубац је данас постао једна од најлепших туристичких дестинација у Србији. Популарности Голубца као туристичке дестинације допринео је манастир Тумане. Овај манастир је једна од незаобилазних дестинација поклоничких путовања по Србији.

Четрдесетак километара низводно Дунавом, налази се археолошки локалитет Лепенски вир. Ради се о једном од највећих и најзначајнијих мезолитских и неолитских археолошких налазишта. Овај локалитет је био седиште једне од најважнијих и најсложенијих култура праисторије, културе Лепенског вира.

Тврђава Голубачки град

Пошто смо завршили обилазак тврђаве и мало поседели у парку испред уживајући у погледу на Дунав окончао се наш данашњи излет обилазак знаменитости на истоку Србије. Остало нам је да потражимо место за предах и ручак. Зато се возимо пар километара кроз клисуру надајући се да ћемо наићи на ресторан. Али показаће се безуспешно. Зато одлучујемо да се вратимо кући и вечерамо у домаћој радиности.